

УДК 378.477
DOI 10.32999/ksu2413-1865/2019-87-29

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ НЕМОВНИХ (АГРАРНИХ) ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тимощук Н.М., к. філол. н., доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов
Вінницький національний аграрний університет
redish_fox15@ukr.net

У статті розглянуто мотивацію студентів вищого навчального немовного закладу під час вивчення іноземної мови як необхідну складову частину навчального процесу. Проаналізовано основні шляхи, особливості методики та новітніх підходів у мотивації вивчення іноземної мови студентами немовних (аграрних) закладів вищої освіти.

Ключові слова: іноземна мова, мотивація, навчальний процес, вищий навчальний заклад, пізнавальний інтерес, зацікавленість.

В статье рассмотрено мотивацию студентов высшего учебного нелингвистического учреждения при изучении иностранного языка как необходимую составляющую учебного процесса. Проанализированы основные пути, особенности методики и новейших подходов в мотивации изучения иностранного языка студентами нелингвистических (аграрных) учреждений высшего образования.

Ключевые слова: иностранный язык, мотивация, учебный процесс, высшее учебное заведение, познавательный интерес, заинтересованность.

Tymoshchuk N.M. IMPROVING OF NONLINGUISTIC (AGRARIAN) UNIVERSITIES STUDENTS' MOTIVATION TO MASTER THE FOREIGN LANGUAGE

The article deals with the higher educational nonlinguistic (agrarian) institution students' motivation in studying a foreign language as a necessary component of educational process. The main ways, methodology and the newest approaches in students motivating to master a foreign language at nonlinguistic (agrarian) institutions are analyzed. The use of new information technologies for the foreign languages teaching contributes to the educational process intensification; it increases both the learning effectiveness and students' interest, activates the students' educational activities, opens up opportunities for individual learning, gives the opportunity to control the results of performing various tasks, creates conditions for the practical use of knowledge and skills, enhances the motivation of language learning providing an effective visualization of the learning process.

The formation of motives for foreign language studying is a compulsory element of the teachers' work. They must persuade students in the importance and necessity of learning a foreign language in modern conditions; the content of the classes should correspond to the professional, age, individual and group needs of students, developing their cognitive interest, creating a situation of success that will stimulate students to further achievements by studying a foreign language.

Key words: foreign language, motivation, educational process, higher educational institution, cognitive interest, interest.

Постановка проблеми. Нині у контексті освітніх реформ значна увага приділяється не лише високопрофесійній підготовці майбутнього фахівця, а й формуванню соціально зрілої особистості, здатної адаптуватися до сучасних умов розвитку українського суспільства, яке почало усвідомлювати переважну роль мовної освіти в сучасному світі. Європейський досвід сприяє визначенню ефективних шляхів реформування іншомовної освіти в Україні за умов інтеграції в загальноєвропейський і світовий освітній простір. Принагідно зазначимо, що основні положення мовної політики Ради Європи дедалі більше визнаються в нашій державі.

Фахівець, котрий володіє іноземною мовою, активно використовує її у професійній діяльності, має кращі перспективи у

працевлаштуванні, стажуванні за кордоном, участі у міжнародних проектах і конференціях, ознайомленні із зарубіжним досвідом за фахом. Однак рівень володіння іноземною мовою професійного спрямування переважно більшістю випускників немовних закладів вищої освіти залишається невисоким. Причин формування вищезазначеної тенденції чимало, але домінуючою, на нашу думку, є низька мотивація студентів до навчання та професійної діяльності.

Ефективне використання мотивації дозволяє виявити внутрішні резерви особистості для її розвитку, навчання та виховання, оскільки через мотивацію можна впливати як на продуктивність діяльності, так і на розвиток самої особистості. Мотивація як найгнучкіше утворення підлягає змінам

залежно від соціальної й економічної ситуації [8, с. 448].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми мотивації навчальної діяльності ставали предметом вітчизняних і зарубіжних досліджень. Питанням підвищення мотивації навчальної діяльності студентів присвячені роботи багатьох науковців: О. Гринчишина, Н. Дерунової, Л. Довгань, І. Зимньої, Л. Каткової, Н. Кузовлевої, Г. Китайгородської, О. Малинки, І. Московської, Н. Симонової, О. Яцишина. Дослідники вивчають мотиви вступу до ВНЗ, зміни мотивів під час навчання, фактори підвищення мотивації до навчання. Проте, незважаючи на підвищений інтерес до різних аспектів цього явища, спостерігається зниження цілеспрямованості освітніх мотивацій студентів [1, с. 104].

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати основні шляхи, особливості методики та новітніх підходів у мотивації вивчення іноземної мови студентами немовних (аграрних) закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У педагогіці мотивація вважається найбільш безперечним чинником успішності навчання загалом і вивчення іноземної мови зокрема. Вона є пусковим механізмом будь-якої діяльності – чи то праці, чи спілкування, чи пізнання. Український педагогічний словник містить таку дефініцію аналізованого терміна: мотивація – це система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки [2, с. 217]. На думку Т.М. Рідель, під мотивацією до вивчення іноземної мови слід розуміти організацію такої навчальної діяльності, що спрямована на більш глибоке вивчення мови, її вдосконалення і прагнення розвинути потреби пізнання іноземної мови [8, с. 449]. Р.А. Готліб зазначає, що мотивація – це така рушійна сила, яка спонукає людину до успішного вивчення іноземної мови. Однак занадто високий рівень мотивації викликає небажані (негативні) емоції та сприяє поганій успішності студентів із цього предмету. Необхідно знайти золоту середину, щоб вивчення іноземної мови викликало у студента величезне бажання вчити мову, радість і задоволення від навчання, задоволеність результатами своєї праці [3, с. 122].

Нам найбільше імпонує визначення О. Малинки: під мотивацією до вивчення іноземної мови вона розуміє систему спонукань, що спрямовують навчальну діяльність на більш глибоке вивчення цієї дисципліни, на вдосконалення умінь і навичок, необхідних для ефективного засвоєння мовного матеріалу й адекватного їх використання у процесі іншомовної комунікації [7, с. 115].

Існує багато сучасних підходів до проблеми мотивації, кожен із яких має свої принципи, але всі їх автори одностайні щодо того, що мотив повинен бути присутнім як на початку заняття, так і на кожному окремо взятому його етапі [11; 12]. О.М. Яцишин виділяє три мотиваційні блоки занять: 1) на початку заняття використовується основний мотив або мотиваційна композиція, з якими логічно пов'язані цілі заняття; 2) наприкінці – мотиваційний міст до наступного заняття, це оперативна й перспективна мотивація; 3) протягом усього заняття діє блок мотиваційної підтримки [10, с. 310]. Таким чином, мотив повинен стати ключовим елементом, на якому базуватиметься увесь зміст заняття.

І. Красноголовою експериментально доведено, що якісні й кількісні показники структури мотиваційного синдрому навчання та його загальна інтенсивність, враховуючи виділені критерії преферативності, повинні задовольняти такі умови: 1) у мотиваційному синдромі навчання повинні бути мотиви професійного досягнення, пізнавальні та комунікативні; 2) частка мотивів професійного досягнення у загальному синдромі мотивації навчання іноземної мови має складати не менше 50%, комунікативних мотивів – 20%, пізнавальних – 20%, а частка мотивів уникнення негативного емоційного досвіду не повинна перевищувати 10%. Результативна навчальна діяльність, процес перебігу якої пов'язаний із позитивними емоційними переживаннями, буде ініціюватися, якщо з умов останньої групи задовольняється не менше трьох. Здійснене дослідження підтвердило, що показник бажаного рівня успішності позитивно співвідноситься з характером почуттів та емоцій, які відчуває студент під час заняття. Завдання викладача полягає у врахуванні індивідуальних, особистісно значущих мотивів, а також у підтримці й розвитку пізнавального та комунікативного мотивів, що визначають прагнення студента до отримання знань із наступним обміном ними з партнерами [6].

Анкетування, проведене в групах студентів другого курсу Вінницького національного аграрного університету (всього було опитано близько 100 осіб), дало змогу виявити основні мотиви вивчення іноземної мови студентами аграрного спрямування: обов'язковість вивчення предмету в університеті; особлива зацікавленість у вивченні мов; бажання розуміти фільми та тексти пісень оригінальною іноземною мовою; здатність читати художню / фахову літературу в оригіналі; вільно спілкуватися з носіями мови; перспектива навчатися за кордоном; перспектива кращого працев-

лаштування за фахом на Батьківщині; перспектива працевлаштування за кордоном; перспектива виїхати за кордон на постійне проживання. Результати аналізу представлено у вигляді діаграми (рис. 1).

Як впливає з отриманих результатів, переважна більшість студентів-другокурсників ВНАУ вивчають іноземну мову з метою вільного спілкування з носіями мови (32%), подолання мовного бар'єру є для них головним завданням. Іншими словами, мотив комунікативного спілкування є домінуючим. Значна кількість студентів вважає важливим мотив пошуку роботи та кар'єрного зростання. Вони переконані, що для високоосвіченої людини пошук престижної, добре оплачуваної роботи залежить від знання однієї та більше іноземних мов. 22% респондентів вивчають іноземну мову з метою кращого працевлаштування за фахом на Батьківщині; 16% цікавить працевлаштування за кордоном. Мотив розуміння мови зарубіжних фільмів і текстів пісень оригінальною іноземною мовою відіграє для них важливу роль, більше 9% студентів визначили цей мотив як один із важливих. Приблизно 7% студентів вивчають іноземну мову для продовження навчання за кордоном, а 6% мають на меті виїхати

за кордон на постійне проживання. Серед опитаних студентів приблизно 5% висунули мотив розуміння наукових і художніх текстів. Деякі студенти (1%) вивчають мову, бо вона є обов'язковим предметом в університеті; 1% – тому, що мають особливий інтерес до вивчення іноземних мов, їм подобається сам процес навчання.

На думку Л.І. Довгань, можна виділити декілька основних умов розвитку пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови: 1) включення студентів у самостійний пошук і «відкриття» нових знань, розв'язування проблемних завдань; 2) урізноманітнення методів навчання; 3) забезпечення розуміння студентами важливості та корисності матеріалу, що вивчається, можливості застосувати його на практиці; 4) зв'язок нового матеріалу із раніше засвоєними знаннями та сформованими інтересами; 5) навчання має бути важким, але посилюючим; 6) регулярна перевірка й оцінювання виконаних завдань [5, с. 97].

Зважаючи на те, що автор статті працює у вищому навчальному закладі аграрного профілю, хочемо запропонувати кілька практичних шляхів підвищення мотивації студентів у процесі вивчення іноземної мови з власного досвіду.

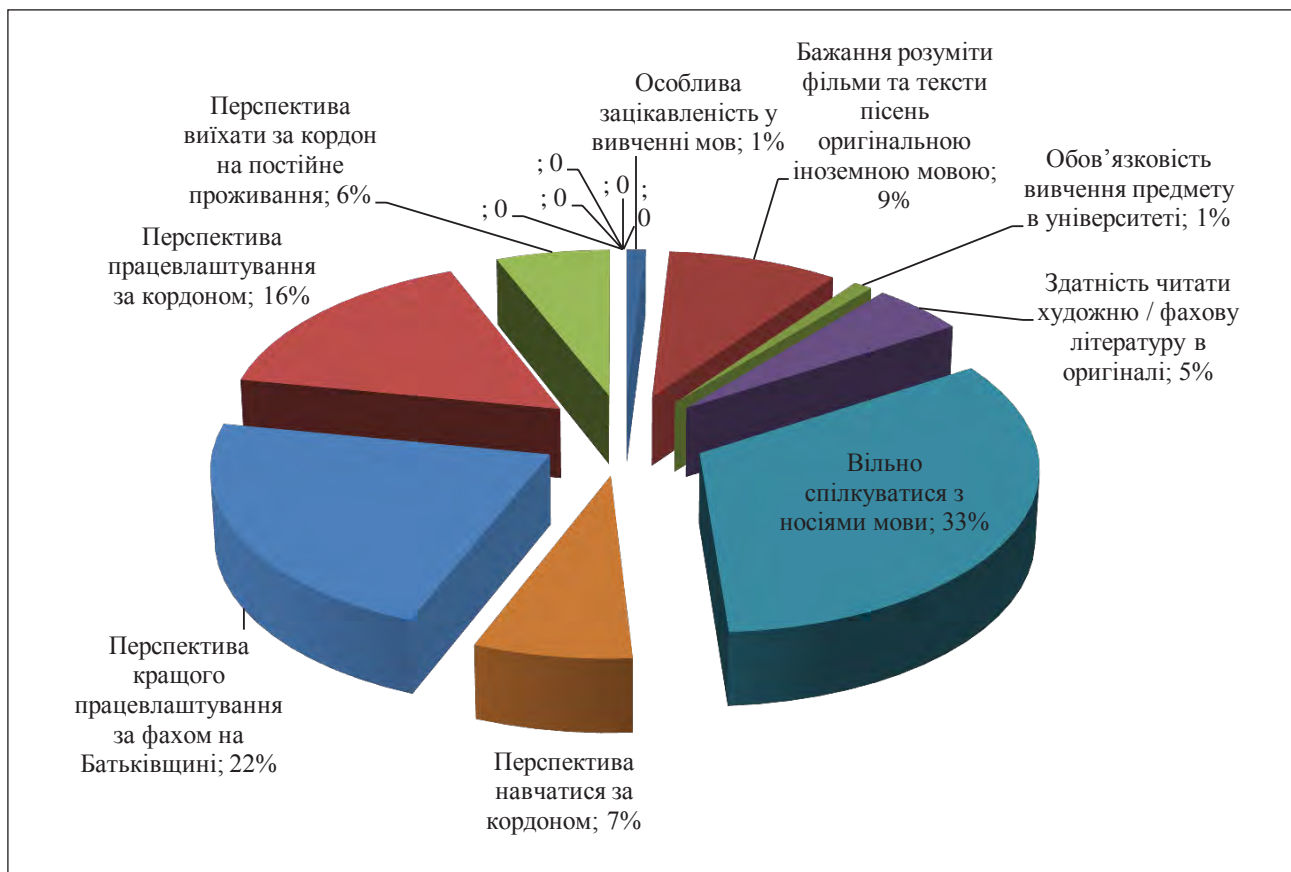

Рис. 1. Діаграма мотивації студентів ВНАУ у процесі вивчення англійської мови

– *Дайте студентам право вибору.* Наприклад, дозвольте їм вибрати тип завдання, яке вони зроблять, форму – усну або письмову, переказ тексту або діалог із вивченого тексту.

– *Визначте цілі та критерії.* Студенти некомфортно почуваються у групі, виконуючи завдання, якщо не має чітко визначених цілей і вони не ознайомлені з критеріями вашої оцінки. Студенти хочуть і повинні знати, чого від них очікують, щоб залишатися мотивованими. На початку року визначте чіткі цілі, правила і ваші очікування від студентів, щоб не виникло ніякої плутанини в період занять і сесійний період.

– *Створіть сприятливе комфортне середовище (атмосферу).* Звісно, студенти повинні розуміти, що існують певні наслідки їх дій або бездіяльності. Однак набагато більше мотивують студентів позитивні установки, похвали, ніж погрози про те, що буде, якщо дії не будуть виконані.

– *Запропонуйте різні види роботи.* Не всі студенти реагують на заняттях однаковим чином. Для деяких практичний досвід кращий, інші можуть любити читати книги або працювати в групах. Для збереження мотивації у всіх студентів чергуйте ваші заняття так, щоб студенти з різними вподобаннями зосереджувалися на видах діяльності, які їх приваблюють найбільше. Це допоможе студентам продовжувати співпрацю і залишатися сфокусованими.

– *Використовуйте здорову конкуренцію.* Конкуренція в аудиторії – це не завжди негативне явище, іноді вона може мотивувати студентів працювати з метою досягнення успіху. Дружній дух суперництва у вашій групі можна пробудити через групові рольові ігри, пов'язані з використанням досліджуваного матеріалу, через мікроконференції з підготовкою презентацій і доповідей.

– *Дайте студентам відчуття відповідальності.* Скажімо, під час опитування переказу тексту вислухайте найбільш сильних студентів і призначте їх відповідальними за прийом переказу у решти. Така відповідальність є відмінним способом скоординувати співпрацю та посилити у студентів почуття мотивації.

– *Дозвольте студентам працювати разом.* Хоча не всі студенти будуть сповнені ентузіазму, маючи можливість працювати в групах, багато хто визнає це достатньо позитивним, щоб спробувати вирішити проблеми спільно, працюючи над проектами з іншими студентами. Соціальна взаємодія може змусити їх мотивувати один одного для досягнення поставленої мети.

– *Ставте високі, але досяжні цілі.* Студенти повинні прагнути до певного рівня оволодіння іноземною мовою і бути впевнені, що з вашою допомогою досягнуть цього рівня.

– *Відстежуйте прогрес.* Студентам може бути важко побачити власні успіхи, особливо якщо предмет дається нелегко, тому необхідно вербально озвучувати прогрес кожного студента, показуючи йому, чого він досяг.

Спостереження й опитування студентів продемонстрували, що використання Інтернет-ресурсів значно підвищує мотивацію, позитивно впливає на інтерес до вивчення іноземної мови. Використання нових інформаційних технологій у навчанні іноземних мов сприяє інтенсифікації навчального процесу, підвищенню ефективності навчання взагалі, зацікавленості студентів, активізує навчальну діяльність студента, відкриває можливості для індивідуального навчання, дає змогу контролювати результати виконання різних видів завдань, створює умови для практичного використання знань і навичок, посилює мотивацію до вивчення мови, забезпечуючи ефективну наочність навчального процесу [4, с. 40].

Для вивчення граматики теоретичний матеріал презентується у найбільш зручній формі – у вигляді таблиць або схем. Практичний матеріал представлений різнорівневими граматичними завданнями: вправами на виправлення помилок (ця вправа створює позитивну атмосферу, оскільки виправлення вже наявних «чужих» помилок менш емоційно навантажене), текстовими вправами на пояснення вживання граматичних конструкцій у певних реченнях, вправами з пропусками та ін., що сприяють розвитку вмінь і навичок грамотного письма й усного мовлення, необхідних для вивчення іноземної мови [9, с. 93].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, формування мотивів вивчення іноземної мови є обов'язковим етапом роботи викладача немовного ЗВО, зокрема аграрного, котрий повинен переконати студентів у важливості та необхідності вивчення іноземної мови за сучасних умов; зміст занять повинен відповідати фаховим, віковим, індивідуальним і груповим потребам студентів, розвиваючи їх пізнавальний інтерес, створюючи ситуації успіху, які стимулюватимуть студентів до подальших досягнень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гилюн О.В. Освітні мотивації студентської молоді. *Грані* : альманах. Дніпропетровськ, 2012. № 1 (81). С. 102–104.

2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 375 с.

3. Готлиб Р.А. Социальная востребованность. Знание иностранного языка. Социологические исследования. 2009. № 2. С. 122–127.

4. Давиденко Ю.С. Використання інформаційно-комунікативних технологій для мовної освіти. *Іноземні мови*. 2005. № 3. С. 40–41.

5. Довгань Л.І. Формування мотивації вивчення іноземної мови студентів немовного вищого навчального закладу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2009. Вип. 26. С. 95–98.

6. Красногорова І.Б. Формування мотивів учіння студентів у процесі викладання англійської мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1999. 20 с.

7. Малінка О.О. Особливості формування мотивації до вивчення іноземних мов студентами нелінгвістичних освітніх закладів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2009. Вип. 26. С. 115–118.

8. Рідель Т.М. Шляхи підвищення мотивації при вивченні англійської мови студентами СНАУ. *Молодий вчений*. 2017. № 12. С. 448–453.

9. Щелкунова-Іванченко І.В. Умови формування мотиваційної сфери студентів педагогічних вузів. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. Рівне : РДГУ, 2005. Вип. 30. С. 92–96.

10. Яцишин О.М. Визначення оптимальної структури мотиваційного синдрому вивчення англійської мови студентами економічних спеціальностей. *Мова. Культура. Бізнес*. 2003. Вип. 1. С. 308–316.

11. Covington M. *The Will to Learn: a Guide for Motivating Young People*. Cambridge : Cambridge University Press, 1998. 77 p.

12. Kegan R. *The evolving self: Problem and process in human development*. Cambridge : Harvard University Press, 2012. 112 p.

[The use of information and communication technologies for language education]. *Inozemni movy* [Foreign Languages]. № 3. S. 40–41. [in Ukrainian]

5. Dovhan L.I. (2009) Formuvannia motyvatsii vyvchennia inozemnoi movy studentiv nemovnoho vyshchoho navchalnoho zakladu [Formation of the motivation to study the foreign language of students of a non-language higher educational institution]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia* [Scientific Notes of the Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskiy. Series: Pedagogy and Psychology]. Vyp. 26. S. 95–98. [in Ukrainian]

6. Krasnolova I.B. (1999) Formuvannia motyviv uchinnia studentiv u protsesi vykladannia anhliiskoi movy [Formation of students' teaching motivation in the process of teaching English] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. Kyiv, 20 s. [in Ukrainian]

7. Malinka O.O. (2009) Osoblyvosti formuvannia motyvatsii do vyvchennia inozemnykh mov studentamy nelinhvistychnykh osvitynykh zakladiv [Features of the formation of the motivation to study foreign languages by students of non-linguistic educational institutions]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia* [Scientific Notes of the Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskiy. Series: Pedagogy and Psychology]. Vyp. 26. S. 115–118. [in Ukrainian]

8. Ridel T.M. (2017) Shliakhy pidvyshchennia motyvatsii pry vyvchenni anhliiskoi movy studentamy SNAU [Ways to increase motivation in studying English by students of SNAU]. *Molodyi vchenyi* [Young Scientist]. № 12. S. 448–453. [in Ukrainian]

9. Shchelkunova-Ivanchenko I.V. (2005) Umovy formuvannia motyvatsiinoi sfery studentiv pedahohichnykh vuziv. Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity [Conditions for the formation of the motivational sphere of students of pedagogical universities. Update of content, forms, and methods of teaching and education in educational institutions]. Rivne : RDHU, Vyp. 30. S. 92–96. [in Ukrainian]

10. Iatsyshyn O.M. (2003) Vyznachennia optymalnoi struktury motyvatsiinoho syndromu vyvchennia anhliiskoi movy studentamy ekonomichnykh spetsialnostei [Determination of the optimal structure of the motivational syndrome for the study of the English language by students of economic specialties]. *Mova. Kultura. Biznes* [Language. Culture. Business]. Vyp. 1. S. 308–316. [in Ukrainian]

11. Covington M. (1998) *The Will to Learn: a Guide for Motivating Young People*. Cambridge : Cambridge University Press, 77 p.

12. Kegan R. (2012) *The evolving self: Problem and process in human development*. Cambridge : Harvard University Press, 112 p.

REFERENCES:

1. Hylion O.V. (2012) Osvitni motyvatsii studentskoi molodi [Educational motivations of student youth]. *Hrani* [Edges] : almanakh. Dnipropetrovsk, № 1 (81). S. 102–104. [in Ukrainian]

2. Honcharenko S.U. *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv : Lybid, 1997. 375 s. [in Ukrainian]

3. Gotlib R.A. (2009) Socialnaja vostrebovanost [Social demand]. *Znanie inostrannogo jazyka. Sociologicheskie issledovaniia* [Knowledge of Foreign Language. Sociological Studies]. № 2. S. 122–127. [in Russian]

4. Davydenko Yu.Ie. (2005) Vykorystannia informatyivno-komunikatyvnykh tekhnolohii dlia movnoi osvity